

Aktywności i doświadczenia Polaków w 2020 roku

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2020/21

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Aktywności i doświadczenia Polaków w 2020 roku

Czy w minionym roku:	Tak				Nie	Różnica odpowiedzi twierdzących w porównaniu z rokiem 2019
	Ogółem	wiele razy	kilka razy	tylko raz		
	w procentach					
- korzystał(a) Pan(i) z internetu w celach niezwiązanych z pracą zawodową	72	68	4	0	28	-1
- przekazał(a) Pan(i) pieniądze na cele dobroczynne	59	6	31	22	41	-14
- przeczytał(a) Pan(i) książkę dla przyjemności	58	23	25	10	42	-3
- urządził(a) Pan(i) przyjęcie dla grona przyjaciół, znajomych	56	6	35	15	44	-16
- był(a) Pan(i) z rodziną lub przyjaciółmi w restauracji	55	12	33	10	45	-19
- kupił(a) Pan(i) coś atrakcyjnego, nieplanowanego	46	5	23	18	54	-10
- przekazał(a) Pan(i) rzeczy, np. ubrania, książki, na cele dobroczynne	45	5	28	12	55	-14
- wyjeżdżał(a) Pan(i) na wypoczynek	37	2	15	20	63	-15
- był(a) Pan(i) w kinie	26	2	13	11	74	-27
- był(a) Pan(i) za granicą	20	3	6	11	80	-16
- był(a) Pan(i) na imprezie sportowej	18	3	9	6	82	-17
- był(a) Pan(i) na wystawie, w galerii, w muzeum	16	1	8	7	84	-17
- przeznaczył(a) Pan(i) własną pracę, usługi na cele dobroczynne	15	3	8	4	85	-8
- był(a) Pan(i) na koncercie	14	1	5	8	86	-28
- zaciągnął(ęła) Pan(i) kredyt lub pożyczkę w banku lub innej instytucji finansowej	12	0	2	10	88	-2
- był(a) Pan(i) w teatrze	9	1	2	6	91	-12
- pożyczył(a) Pan(i) pieniądze od znajomych	8	1	4	3	92	-2
- uczestniczył(a) Pan(i) w strajku lub demonstracji	8	1	4	3	92	+2
- pracował(a) Pan(i) za granicą	6	2	2	2	94	0
- pracował(a) Pan(i) jako wolontariusz(ka)	5	1	2	2	95	-2

Pominięto odmowy odpowiedzi występujące w niektórych kategoriach

Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (368) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 4 do 14 stycznia 2021 roku na próbie liczącej 1150 osób (w tym: 44,1% metodą CAPI, 42,8% – CATI i 13,1% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

Od ponad trzech dekad pytamy Polaków o podejmowane przez nich w minionym roku aktywności społeczne oraz kulturalne. Obserwowane przez nas z roku na rok zmiany zwykle nie są wielkie i rzadko przekraczają kilka punktów procentowych. Inaczej było w roku 2020¹, podczas którego wybuchła pandemia COVID-19, a w Polsce wprowadzono surowy reżim sanitarny. Nowe restrykcje odcisnęły piętno na życiu codziennym niemal wszystkich Polaków, znacząco ograniczając ich możliwości udziału w kulturze czy aktywnościach społecznych, a także zmieniając sposób spędzania czasu wolnego i gospodarowania domowym budżetem.

UDZIAŁ W KULTURZE

Najwyższe spadki odnotowaliśmy w dziedzinie aktywności kulturalnych Polaków. Wyniki te nie powinny dziwić, skoro przez znaczną część roku 2020 kina, muzea czy teatry były przymusowo zamknięte, a organizacja wydarzeń kulturalnych – zakazana. Największa zmiana dotyczy uczestnictwa Polaków w koncertach – w ubiegłym roku brało w nich udział jedynie 14% ankietowanych. Mamy tu do czynienia z rekordowym spadkiem o 28 punktów procentowych w stosunku do roku 2019 i najniższym wynikiem ostatniej dekady. O 27 punktów zmniejszył się z kolei odsetek Polaków, którzy w ubiegłym roku wybrali się do kina (spadek z 53% do 26%), podobne i niższe wyniki notowaliśmy ostatnio w latach 90. W roku 2020 16% Polaków poszło na wystawę, do galerii lub do muzeum (spadek o 17 punktów procentowych), a 9% do teatru (spadek o 12 punktów procentowych).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (368) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

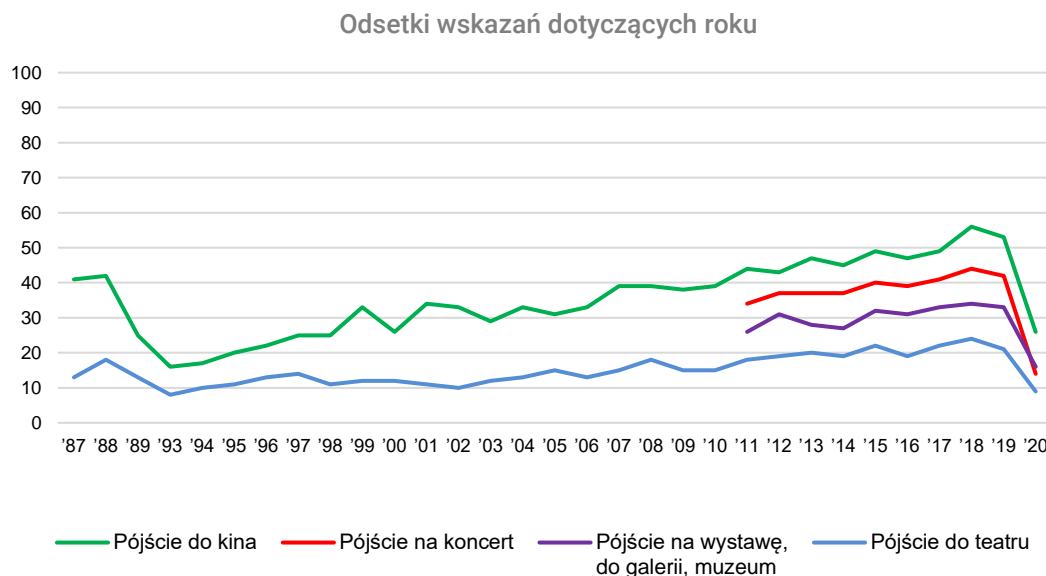
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 4 do 14 stycznia 2021 roku na próbie liczącej 1150 osób (w tym: 44,1% metodą CAPI, 42,8% – CATI i 13,1% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Sytuacje, w których badani przynajmniej raz uczestniczyli w danym roku

Spośród omawianych aktywności kulturalnych najpopularniejsze wciąż pozostają wyjścia do kina (26%). Podobnie jak w zeszłym roku², najczęściej chodzili do niego najmłodszy badani (54% Polaków w wieku 18–24 lata), osoby o najwyższych dochodach *per capita* (43%), respondenci z wyższym wykształceniem (42%), a także mający poglądy lewicowe (34% wobec 19% wśród osób o poglądach prawicowych). Istotną rolę odgrywała tutaj również wielkość miejsca zamieszkania, powiązana z dostępnością sal kinowych w bezpośredniej okolicy. Spośród mieszkańców wsi do kina wybrał się w zeszłym roku co piąty badany (20%), podczas gdy w największych miastach odsetek takich osób wynosił już 39% – zob. tabelę aneksową 1.

Zapewne z podobnych względów do galerii i muzeów najczęściej wybierali się mieszkańcy ponad półmilionowych miast (33% w stosunku do 16% wśród ogółu badanych). Odsetek odwiedzających galerie i muzea rośnie wraz z poziomem wykształcenia respondentów – zob. tabelę aneksową 6. Z podobnymi zależnościami mamy do czynienia w przypadku uczestnictwa w koncertach – w nich również częściej brali udział mieszkańcy największych miast (24% wobec 14% wśród ogółu ankietowanych), a także respondenci lepiej wykształceni. W przypadku koncertów obserwujemy większy udział osób młodszych, a spośród grup społeczno-zawodowych wyróżniają się tu zwłaszcza uczniowie i studenci (36% wobec 14% wśród ogółu) – zob. tabelę aneksową 5. Tak jak w ubiegłych latach, najmniej popularną wśród Polaków aktywnością kulturalną pozostają wyjścia do teatru (9%). Najczęściej decydują się na nie mieszkańcy największych miast (21%), najmłodszy badani (19%), a także osoby z wykształceniem wyższym (17%) – zob. tabelę aneksową 2.

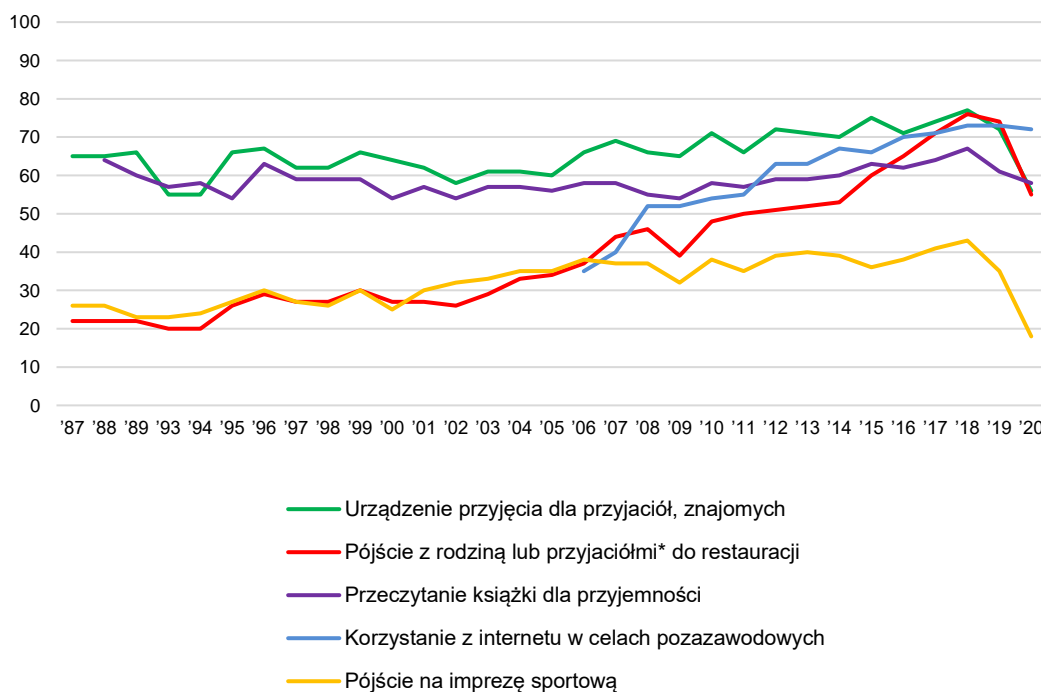
² Zob. komunikat CBOS „Aktywności i doświadczenia Polaków w 2019 roku”, luty 2020 (oprac. M. Bożewicz).

CZAS WOLNY

Epidemia COVID-19 wpłynęła wyraźnie na sposób, w jaki Polacy spędzali w 2020 roku czas wolny. Najwyższe spadki obserwujemy w deklaracjach przynajmniej jednokrotnego wyjścia z rodziną lub przyjaciółmi do restauracji (55% wobec 74% w poprzednim roku), uczestnictwa w imprezie sportowej (18% wobec 35% w 2019 roku) czy urządzania przyjęć dla przyjaciół i znajomych (56% wobec 72%). Wszystkie te zmiany można wiązać z wprowadzonym w kraju reżimem sanitarnym – działanie restauracji i obiektów sportowych było przez znaczną część roku utrudnione, rząd zalecał również ograniczanie kontaktów towarzyskich. W tej sytuacji można byłoby się spodziewać wzrostu deklaracji spędzania wolnego czasu na te sposoby, które nie kłóciły się z nowymi wytycznymi. Utrzymują się one jednak na zbliżonych, a nawet nieco niższych niż w roku 2019 poziomach – przynajmniej raz w roku książkę przeczytało dla przyjemności 58% Polaków (wobec 61% w roku poprzednim), a korzystało z internetu w celach pozazawodowych 72% (wobec 73% w roku 2019). Warto zauważyć, że obie te formy spędzania wolnego czasu znalazły się w pierwszej trójce wszystkich uwzględnianych w naszym badaniu aktywności.

CBOS

RYS. 2. Sytuacje, w których badani przynajmniej raz uczestniczyli w danym roku
Odsetki wskazań dotyczących roku

* Przed 2016 rokiem pytanie dotyczyło wyłącznie wyjść z rodziną

Inaczej niż w poprzednim roku, najczęściej deklarowaną formą spędzania wolnego czasu – a także najczęściej deklarowaną aktywnością w ogóle – było korzystanie z internetu dla rozrywki (72%).

Wciąż istotną rolę odgrywa tutaj wiek badanych. Podczas gdy w grupie Polaków w wieku 18–44 lata odsetek osób używających internetu w celach pozazawodowych utrzymuje się w przedziale 91%–96%, o tyle w grupie 45–54 lata wynosi jedynie 78%, w grupie 55–64 lata – 61%, a wśród respondentów od 65 roku życia zaledwie 33%. Częstość korzystania z internetu w wolnym czasie rośnie też wraz z wielkością miejscowości, w której mieszkają respondenci, a także z poziomem ich wykształcenia oraz pozytywną oceną własnej sytuacji materialnej. Częściej deklaracje wielokrotnego korzystania z internetu w celach pozazawodowych w roku 2020 notujemy też wśród osób o lewicowych poglądach politycznych (78% wobec 59% wśród prawicowców) i rzadziej uczestniczących w praktykach religijnych. Wśród grup społeczno-zawodowych niemal powszechnym korzystaniem z internetu w celach niezwiązanych z pracą zawodową wyróżnia się kadra kierownicza oraz specjaliści z wyższym wykształceniem (98%), średni personel i technicy (98%), a także pracownicy administracyjno-biurowi (96%) – zob. tabelę aneksową 20.

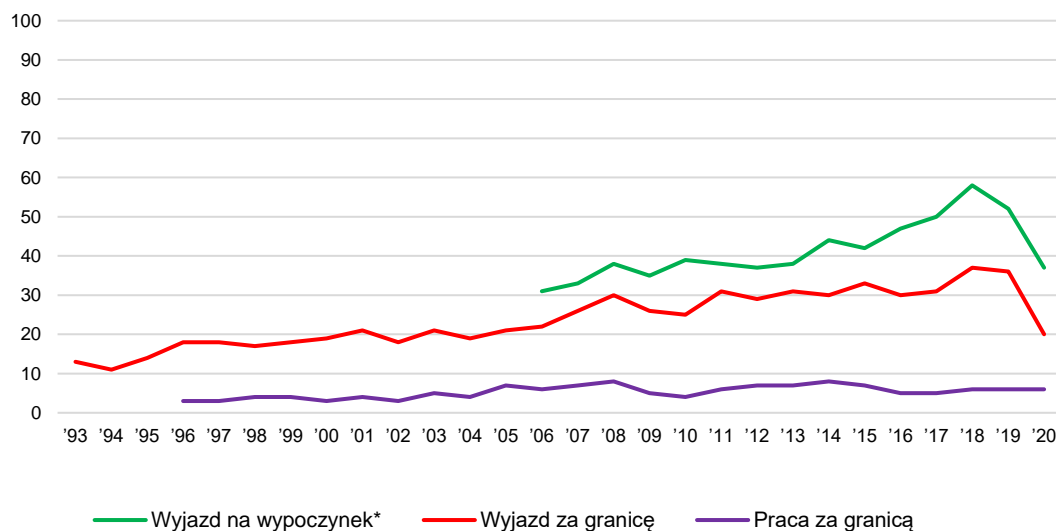
Podobnie jak w poprzednim roku, kobiety częściej niż mężczyźni czytały książki dla przyjemności (66% wobec 51%), przy czym to wśród nich odnotowaliśmy spadek czytelnictwa w stosunku do poprzedniego roku (o 5 punktów procentowych), podczas gdy wśród mężczyzn mamy do czynienia z minimalnym wzrostem (o jeden punkt). Odsetek osób deklarujących czytanie książek dla rozrywki rośnie wraz z wielkością miejscowości, w której mieszkają badani, a także z ich poziomem wykształcenia i dochodem *per capita*. Częściej też czytają dla przyjemności osoby o poglądach lewicowych (72% w stosunku do 53% na prawicy) – zob. tabelę aneksową 3.

Przyjęcia dla przyjaciół lub znajomych organizowały częściej osoby młodsze, mieszkające w większych miejscowościach, lepiej wykształcone i lepiej oceniające swoją sytuację materialną – zob. tabelę aneksową 8. Podobne zależności obserwujemy w przypadku wyjść do restauracji z rodziną i przyjaciółmi – zob. tabelę aneksową 7. Z kolei w imprezach sportowych ponad dwa razy częściej brali udział mężczyźni (25% wobec 12% wśród kobiet) – zob. tabelę aneksową 4.

WYJAZDY

Pandemia znacząco wpłynęła również na możliwości przemieszczania się Polaków, zarówno wewnątrz kraju, jak i poza jego granicami. Nie dziwi więc fakt, że i w tej dziedzinie aktywności badanych obserwujemy znaczące spadki. Mniej Polaków wyjeżdżało w roku 2020 na wypoczynek (37% wobec 52% w poprzednim roku), tylko co piąty ankietowany był za granicą (20% wobec 36% w roku 2019). Na niezmiennym, niskim poziomie utrzymuje się tylko odsetek osób wyjeżdżających do pracy za granicę (6%), który w ostatnim ćwierćwieczu nie ulegał żadnym gwałtownym zmianom.

RYS. 3. Sytuacje, w których badani przynajmniej raz uczestniczyli w danym roku
Odsetki wskazań dotyczących roku

* Przed 2016 rokiem pytanie dotyczyło wyjazdu na wypoczynek z rodziną

Na wypoczynek częściej wyjeżdżały osoby młodsze (badani w wieku 18-24 lata czterokrotnie częściej niż ci od 65 roku życia), mieszkające w większych miejscowościach (mieszkańcy wsi ponad dwukrotnie rzadziej od mieszkańców dużych miast), respondenci o wyższych dochodach *per capita* (50 punktów procentowych różnicy między osobami o dochodach na osobę do 999 zł i najwyższych – od 3000 zł wzwyż), badani lepiej wykształceni (46 punktów procentowych różnicy między osobami z wykształceniem podstawowym i wyższym) oraz ankietowani o poglądach lewicowych (50% wobec 31% na prawicy) – zob. tabelę aneksową 19. W przypadku wyjazdów za granicę obserwujemy podobne, choć mniej wyraźne zależności. Nieco częściej wyjeżdżają z kraju mężczyźni (25% wobec 15% wśród kobiet) – zob. tabelę aneksową 13.

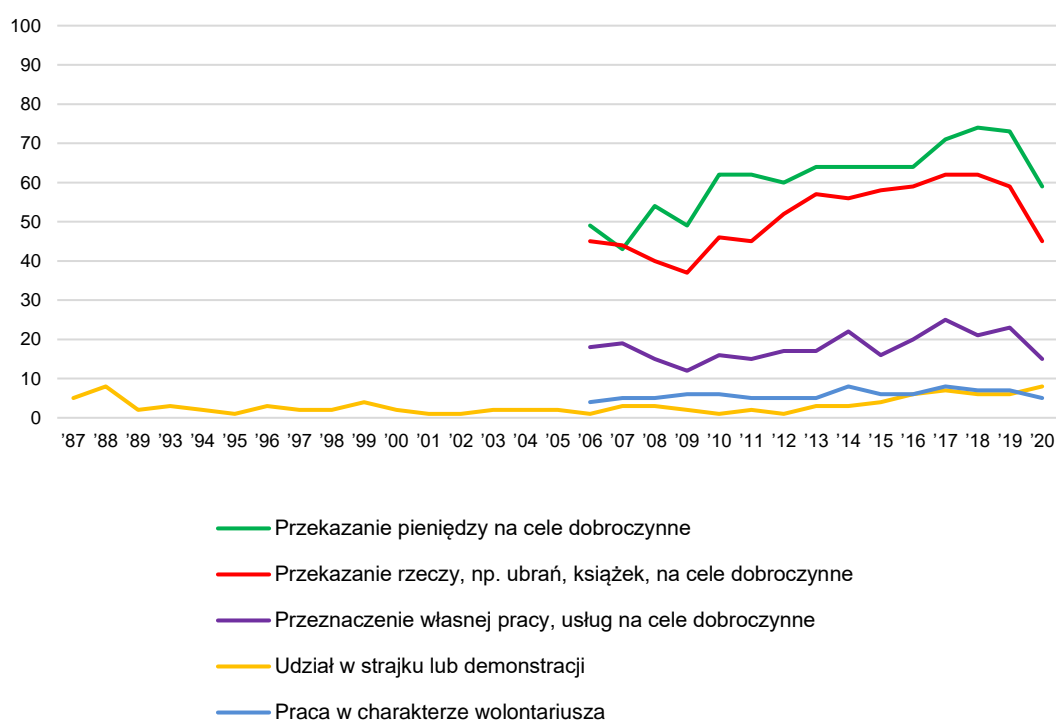
AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Wpływ pandemii na działalność dobroczynną Polaków nie jest już tak oczywisty, jednak i tutaj obserwujemy mniej lub bardziej wyraźne spadki w stosunku do 2019 roku. O 14 punktów procentowych zmalał odsetek deklaracji przekazywania na cele dobroczynne zarówno pieniędzy (z 73% do 59%), jak i rzeczy, takich jak ubrania czy książki (z 59% do 45%). Ograniczenie działalności charytatywnej Polaków można wiązać z niepewną sytuacją finansową, w jakiej znalazło się wielu z nich z powodu pandemii. Niewielki spadek zaznaczył się również w deklaracjach pracy wolontaryjnej (z 7% do 5%).

Co ciekawe, pomimo wprowadzonych z powodu pandemii ograniczeń gromadzenia się, o 2 punkty procentowe wzrósł odsetek deklaracji udziału w strajkach lub demonstracjach (z 6% do 8%) – jest to zarazem jedyny obszar działalności Polaków, w którym zaobserwowaliśmy w 2020 roku wzrost. Wynik ten wydaje się korespondować z danymi opublikowanymi przez nas w grudniu, z których wynikało, że w protestach przeciw wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego, dotyczącemu niedopuszczalności aborcji ze względu na ciężkie i nieodwracalne upośledzenie płodu lub nieodwracalną chorobę zagrażającą jego życiu, brało udział 8% Polaków³.

CBOS

RYS. 4. Sytuacje, w których badani przynajmniej raz uczestniczyli w danym roku
Odsetki wskazań dotyczących roku

Działalność dobroczynną we wszystkich wymienionych w naszych pytaniach formach częściej deklarowali respondenci pochodzący z większych miejscowości, lepiej wykształceni i lepiej oceniający swoją sytuację materialną – zob. tabele aneksowe 16, 17 i 18. Z kolei w strajkach lub demonstracjach najczęściej uczestniczyli badani pochodzący z ponad półmilionowych miast (24% w stosunku do 8% wśród ogółu), w przedziale wiekowym 18–24 lata (23%), o poglądach lewicowych (23%), nieuczestniczący w praktykach religijnych (18%), a także mający wykształcenie wyższe (17%) –

³ Zob. Komunikat CBOS „O dopuszczalności przerywania ciąży i protestach po wyroku Trybunału Konstytucyjnego”, grudzień 2020 (oprac. M. Feliksiak, B. Roguska).

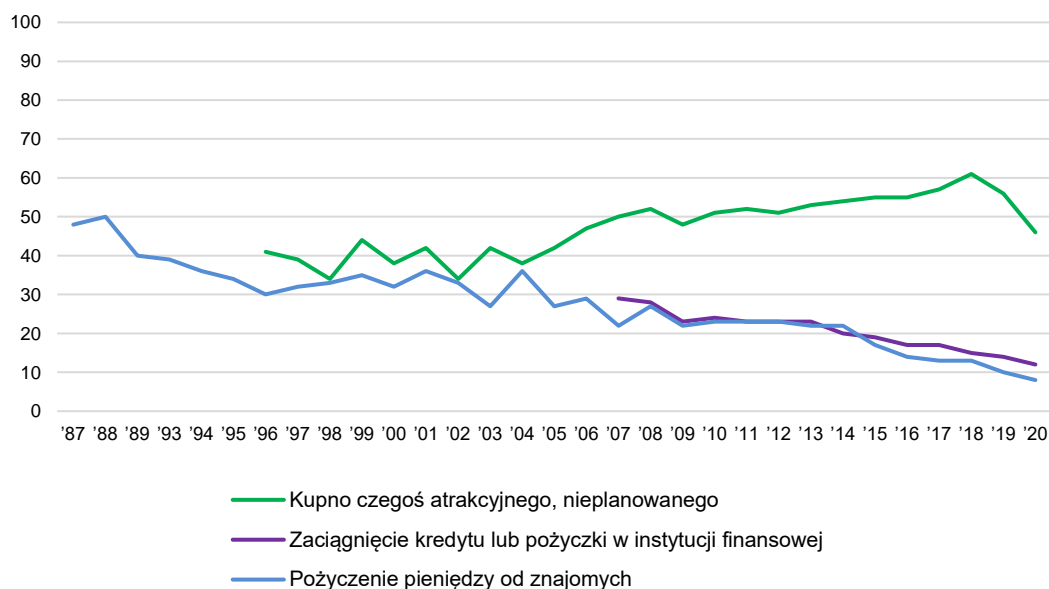
zob. tabelę aneksową 12. Charakterystyki te pokrywają się w dużej mierze z profilem osób protestujących przeciw wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego w sprawie aborcji, o których pisaliśmy w grudniowym komunikacie. Pokrywają się też częściowo z cechami znacznie szerszej grupy ankietowanych wyrażających poczucie bycia lekceważonymi przez władzę (często lub bardzo często – 46% ogółu społeczeństwa), o której pisaliśmy w styczniowym komunikacie dotyczącym samopoczucia Polaków w 2020 roku⁴.

FINANSE

Jak mieliśmy to już okazję zaobserwować na przykładzie działalności dobroczynnej, Polacy byli w roku 2020 ostrożniejsi w gospodarowaniu swoimi pieniędzmi. Odsetek osób, które kupiły sobie coś nieprzewidzianego i atrakcyjnego przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zmniejszył się o 10 punktów procentowych (z 56% w roku 2019 do 46% w roku 2020). Spadły też i tak niskie w ubiegłych latach odsetki respondentów, którzy zaciągnęli kredyt lub pożyczkę w banku lub innej instytucji finansowej (z 14% do 12%), a także tych, którzy pożyczyci pieniądze od znajomych (z 10% do 8%).

CBOS

RYS. 5. Sytuacje, w których badani przynajmniej raz uczestniczyli w danym roku
Odsetki wskazań dotyczących roku

⁴ Zob. Komunikat CBOS „Samopoczucie Polaków w 2020 roku”, styczeń 2021 (oprac. J. Scovil).

Wśród grup społeczno-zawodowych znów wyraźnie wyróżniają się uczniowie i studenci – to oni najczęściej pozwalali sobie w minionym roku na spontaniczny zakup czegoś atrakcyjnego (88% wobec 46% wśród ogółu badanych). Takim zachowaniem częściej charakteryzowali się ludzie młodzi, pochodzący z większych miejscowości, lepiej wykształceni, o wyższych dochodach *per capita* i rzadziej uczestniczący w praktykach religijnych – zob. tabelę aneksową 9.

Wybuch pandemii COVID-19 i związane z nim rządowe restrykcje zaowocowały spadkami w niemal wszystkich obszarach aktywności Polaków, o które pytamy. Zmiany widoczne są przede wszystkim w zakresie uczestnictwa w kulturze, w życiu towarzyskim, jak również w podróżowaniu – a zatem w tych dziedzinach, których nowe rozporządzenia dotyczyły w najwyższym stopniu. Z drugiej strony odsetki Polaków oddających się w wolnym czasie aktywnościom dozwolonym podczas pandemii – takim jak czytanie lub korzystanie z internetu dla rozrywki – nie wzrosły, a nawet trochę się obniżyły. W roku 2020 Polacy byli też ostrożniejsi w gospodarowaniu swoimi pieniędzmi. Rzadziej przeznaczali je na cele charytatywne lub spontaniczne wydatki, nieco rzadziej też pożyczali pieniądze od instytucji finansowych lub znajomych. Jedynym obszarem działalności Polaków, w którym zaobserwowaliśmy w 2020 roku pewien wzrost, jest udział w manifestacjach i strajkach.

Opracował

Jonathan Scovil